

DOI: 10.31866/2410-1311.45.2025.325037

УДК 791.222:81'42]:355.01(477-651.2:470-651.1)

**НАРАТИВИ В ІГРОВОМУ КІНО: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ
І КОНТЕКСТ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ****Володимир Данилюк**

*Здобувач вищої освіти ОС «доктор філософії»,
спеціальність 034 «Культурологія»,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7210-4827
e-mail: vovovovavava078@gmail.com*

Для цитування:

Данилюк, В. (2025). Наративи в ігровому кіно: сутність, значення і контекст російсько-української війни. *Питання культурології*, 45, 90–108. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.45.2025.325037>

Мета статті — з'ясувати сутність і значення наративів, зокрема кінонаративів; на прикладі ігрових кінофільмів, тематика яких пов'язана з російсько-українською війною, виявити характерні для них наративи як носіїв задуму, ідеї, поглядів на світ. *Результати дослідження*. Звернено увагу на незмінне, незважаючи на всі досягнення і нововведення в кінематографі, очікування глядачем «хорошої історії», що спонукало до адаптування запозичених з літературознавства принципів створення наративів — структурованої в певний спосіб розповіді, що передає послідовність подій крізь призму персонажів. Наведено різні трактування наративів, їхні елементи та характеристики, що дало змогу констатувати наявність різних підходів до їхнього розуміння в академічному дискурсі і публічному просторі. Акцентовано на здатності наративів слугувати інструментом прихованих інформаційних маніпуляцій, знаряддям просування конструктивних ідей і цінностей і водночас деструктивних гасел. Розкрито сутність стратегічного та національних наративів, наведено види останніх. На прикладі українських фільмів про російсько-українську війну виокремлено наративи, характерні для ігрового кіно. *Наукова новизна*. На основі аналізу наявних трактувань та вживання терміна «наратив» в академічному дискурсі та публічному просторі виявлено його різночитання. З'ясовано наративи, репрезентовані у фільмах українського кінематографа про російсько-українську війну. *Висновки*. Ігрове кіно про російсько-українську війну організоване навколо певного задуму, ідеї чи аспекта зору і репрезентує наративи, що апелюють до універсальних людських цінностей свободи, безпеки, демонструє звитягу і готовність простих українців до самопожертви заради вищої мети, оспівує подвиг українських воїнів, допомагає осмислити реальність і утвердити національну та громадську ідентичність, актуалізує

поведінкові моделі. У такий спосіб наративи ігрового кіно виконують не лише емоційну (викликають емоційні реакції, через певні емоції впливають на суспільство), а й соціальну (встановлюють поведінкові норми чи навіть стандарти) та пізнавальну (сприяють осмисленню реальності) функції; щоправда, фільми такого типу можуть стати знаряддям маніпуляцій суспільною думкою, коли використовуються в політиці, пропаганді тощо.

■ **Ключові слова:** наратологія; наратив; наративна структура; сторітеллінг; кінонаратив; кінотвори; російсько-українська-війна

■ Вступ

За свою відносно нетривалу історію кінематограф з «рухомої фотографії» перетворився на вельми складне явище, що включає мистецтво та науку захоплення рухомого зображення, звуковий дизайн тощо, а також інновації на основі цифрових та інших захоплюючих технологій, які розширюють межі можливого в кіно. Утім, незважаючи на всі нововведення, незмінним залишилося очікування глядачем позитивної (душевної, вражаючої та ін.) історії. Але візуальні і звукові ефекти та інші компоненти фільму, незважаючи на міру своєї креативності, повинні бути підпорядковані переконливому наративу — головній умові успішності фільму. Його наративна структура відіграє вирішальну роль у залученні аудиторії. Розуміння наративної структури фільму може покращити враження від перегляду і водночас саме мистецтво його створення — від написання сценарію до режисури. Саме завдяки силі наративних структур, інформуючи, надихаючи й залучаючи аудиторію, фільми здатні формувати погляди та емоції суспільства. За допомогою різних елементів, таких як надія, спокута, правда та зображення соціальних і політичних проблем, фільми можуть формувати те, як люди сприймають світ навколо себе. Вплив кінонаративів свідчить про важливість продуманих наративних структур у потужному середовищі кіно, що робить його, кінематограф, особливим видом мистецтва, частиною культури, інструментом впливу на суспільну свідомість, а також відіграє не лише естетичну, а й особливу, у порівнянні з іншими видами мистецтва, суспільно-політичну і соціокультурну роль.

■ Аналіз попередніх досліджень

Проблема наративу в ігровому кіно досліджується багатьма зарубіжними науковцями. Зокрема, В. Бакленд (Buckland, 2021) у праці «Наратив і нарація: аналіз кінематографічного сторітеллінгу», осмислюючи наративи в кінематографі, розкриває питання виникнення наративу, надає читачам фундаментальні інструменти для розуміння кінематографічного сторітеллінгу тощо.

Модульні наративи в сучасному кіно розглядає А. Кемерон (Cameron, 2008), зокрема, дослідник аналізує ряд фільмів, які відверто «грають» із наративними структурами, репрезентуючи питання випадковості й долі, пам'яті й історії, одночасності й репрезентації часу. Складності наративів у кіно на прикладах фільмів із середини 90-х років ХХ ст. до сьогодення аналізує С. Гвен (Hven, 2017). Дослідник обстоює необхідність розгортання «втільої» реконфігурації кінематографічного досвіду, яка дає змогу переосмислити такі ключові склад-

ники розуміння наративу, як пізнання, емоції та афект. Проблеми кризових нарративів у європейському кіно, починаючи з 2008 року дотепер, актуалізують у своїй праці Б. Какламаніду та А. Корбалан (Kaklamanidou & Corbalán, 2020). Інший дослідник В. Памерло (Pamerleau, 2024) розглядає взаємозв'язок наративу, фільму та ідентичності, висвітлюючи вплив кіно на сенс життя. Н. Шауль (Shaul, 2012), аналізуючи ігрове кіно, вважає, що найбільш показові голлівудські нарративні фільми передбачають лінійні оповіді, які спонукають глядача очікувати передбачуваних результатів. Питання нарративного кіно розглядають також Дж. Каттінг і К. Армстронг (Cutting & Armstrong, 2019), Г. Стрпко (Strpko, 2024) та ін.

В українській історіографії тему наративу досліджували науковці різних галузей, зокрема філософи, філологи, мистецтвознавці, культурологи, історики та ін. Так, Г. Почепцов (2008) у праці «Наратив як інструментарій: від літературознавства до боротьби з тероризмом» розглядає сутність наративу під ідеологічним кутом зору, звертаючи увагу на те, що «кіно активно відтворює потрібну модель світу» (с. 3). На думку вченого, «саме кіно є сьогодні основним джерелом породження й утримання віртуального простору» (Почепцов, 2008, с. 3). Праця О.-М. Гук та І. Бехти (2020) «Поняття нарративного аналізу і основні підходи» присвячена «загальному огляду поняття “наратор”, аналізу його основних характеристик та функцій як важливого об'єкта наратології» (с. 430). Автори також дослідили функції наратора в художньому тексті, здійснили спробу здійснити їхню класифікацію. Тематиці «Наративи війни у фольклорних, літературних та медійних текстах» присвячена міжнародна наукова конференція (Лабашук, 2023).

Безпосередньо аналіз наративів в українському ігровому кіно здійснено в невеликій кількості наукових публікацій. Зокрема, В. Василевич (2024), враховуючи праці закордонних науковців з цієї проблематики, вважає, що сучасні дослідники «значну увагу акцентують на визначенні особливостей кінематографічного наративу» (с. 29). Авторка звертає увагу на перекладознавчий аспект відтворення нарративних моделей у процесі перекладу кінотворів (Василевич, 2024). Розглядаючи проблему перекладу кінотекстів, дослідник В. Федорченко (2011) також торкається питань кінематографічного наративу.

Кіно як основу формування модерної національної ідентичності характеризують О. Безручко та Н. Степаненко (Bezruchko & Stepanenko, 2024). Основні тенденції в конструюванні героїчних образів в українському кінематографі періоду незалежності розглядає Д. Воронік (2018). Проблематиці авторського кінематографа присвячена дисертаційна робота Г. Погребняк (2021).

Тематику війни в кінематографі представлено в працях Ю. Голіченка, А. Демури, Т. Журавльової, О. Семенової та ін. Зокрема, А. Демура (2024) в статті «Кіно травмуючої дійсності: між репрезентацією та досвідом» аналізує ігрові фільми, тематика яких пов'язана із зображенням травмуючої дійсності в умовах війни, включно з українськими ігровими фільмами, відзнятими в умовах російської агресії. О. Семенова (2021) досліджує український кінематограф як протидію інформаційній агресії російської федерації (на прикладі історико-патріотичного кіно). Праця Ю. Голіченка (2021) присвячена одному із важливих аспектів

сучасного кіно — реалістичності образів героїв. З цією метою автор аналізує ряд фільмів, у тому числі фільми режисера Сергія Лозниці «Донбас» і «Бабин Яр». Т. Журавльова (2023) звертає увагу на відтворення нового українського героя у фільмах, створених після російського вторгнення, роблячи при цьому акцент на прояв українського світогляду.

Наразі, більшість наукових праць мають мистецтвознавче спрямування, у яких автори побіжно торкаються суті наративу й кінонаративу зокрема, його ролі в сучасному українському суспільстві, що спонукає до більш ґрунтовного дослідження наративів в українському ігровому кіно.

■ Мета статті

Мета статті — з'ясувати сутність та значення наративів, зокрема кінонаративів, і на прикладі ігрових кінофільмів, тематика яких пов'язана з російсько-українською війною, виявити характерні для них наративи як носіїв задуму, ідеї, поглядів на світ.

■ Результати дослідження

Наратив є одним із ключових понять наратології — наукової дисципліни, яка у загальних рисах вивчає принципи створення оповідачем (наратор, наратор, або агент нарації) наративів (процес нарації). Поштовхом для становлення наратології як окремої дисципліни наприкінці 60-х рр. XX ст. стали ідеї та концепції французьких семіотиків ((К. Бремона та Е. Канкалона (Bremond & Cancalon, 1980), А. Греймаса та Ж. Фонтанія (Greimas & Fontanille, 1993)), «які доводили хибність структуралістської моделі світосприйняття й осмислювали мистецтво з точки зору комунікативних бачень про сутність дійсності» (Кушнірова, 2019, с. 130). Наратологію українські дослідники тлумачать по-різному, визначаючи її як «напрямок розвитку художнього дискурсу в сучасному мистецтві, особливо в філологічній дисципліні» (Гук & Бехта, 2020, с. 430); як теорію наративу, покликану «досліджувати його специфіку, форму та функціонування, компетенцію, спільні й відмінні ознаки оповідей (розповідей, моделювання фабул, визначення відповідних типологічних рядів» (Кушнірова, 2019; Гром'як та ін., 2006) тощо. Закордонні дослідники, за спостереженням І. Папуші (2005), акцентують на потребі скерування наратології на інтерпретацію текстів, орієнтовану на контекст.

Основна концепція наратології — вивчення структури оповіді та способів, якими вона впливає на сприйняття історії глядачами. Тобто за своєю суттю наратологія досліджує механіку оповіді: наприклад, у режимі реального часу, що означає безперервний потік подій, відсутність скорочень, флешбеків, стрибків у часі, завдяки чому створюється невідфільтрована сюжетна лінія, в якій кожен зафіксований момент є важливим, або у форматі множинної часової шкали, коли дві або більше лінійних сюжетних ліній розповідаються паралельно одна одній, при цьому як пов'язані одними й тими самими темами чи емоціями, але не обов'язково пов'язані безпосередньо, і кожна історія не впливає одна на одну.

Наратологія забезпечує основу для побудови пов'язаних і захоплюючих наративів. Останні прийнято тлумачити, по-перше, як оповідь (від англ. і фр. narrative — «оповідь» та від лат. narrare — «розповідати», «пояснювати»),

послідовність причинно пов'язаних подій з початком, серединою та завершенням; як структуровану розповідь, «яка передає послідовність подій, досвід або ідеї через призму певних персонажів. Тобто наратив — це цілісна історія, що має початок, розвиток і завершення» (Мучанка, 2024); «об'єкт та акт повідомлення про справжні чи фіктивні події, здійснюваний одним (кількома) наратором, адресоване одному (кільком) нараторам» (Кушнірова, 2019; Гром'як та ін., 2007) «опис подій з певної точки зору» (погляду головного героя чи розповідача, наприклад) (*Перекладаємо слово наратив*, б.д.); як «сукупність пов'язаних між собою реальних чи вигаданих подій, фактів або вражень, які складають оповідний текст» (Биков, 2022).

Елементами наративу є час і простір або місце дії, сюжет, персонажі, конфлікт, аспект зору (Crowe, 2022). Йому притаманні певні характеристики: 1) здатність до осмислення реальності, що може здійснюватись у щоденному житті, а також для вивчення процесів у певній сфері життєдіяльності; 2) здатність відсилати до вірувань та бажань; 3) лінійність і передбачуваність (допомагає впорядкувати події та явища у часову послідовність, може порівнюватися зі «сценарієм» і містити моделі поведінки чи розуміння явищ чи подій, забезпечуючи в такий спосіб передбачувану реакцію на них, а інколи навіть зумовлюючи виникнення упереджень); 4) обмеженість інтерпретацій значень наративу (до прикладу, наратив політичний, на відміну від художнього, обмежує множину значень і може просувати закладені у нього значення); 5) драматична природа і здатність до залучення аудиторії (Steblyna, 2019). Подані характеристики свідчать про ширше трактування наративу — як «дещо більше, що виходить за рамки окремої оповіді» (Биков, 2022). І це — по-друге. Не обмежуючи наратив окремим оповіданням чи розповіддю, його розглядають не як історію, а як її репрезентацію (Папуша, 2005), як ментальну структуру, «за допомогою якої можна зрозуміти, як саме протікає наше мислення, як воно структуроване» (Почепцов, 2022).

Такий підхід до наративу уможлиблює його розгляд як «надправди про буття» (за С. Биковим), «яку ми формуємо із мережі “міфів”, тобто з інтерпретацій реальності за допомогою знаків та символів» (Биков, 2022), а також «типового інструментарію» (за Г. Почепцовим) «з точки зору соціального інжинірингу, бо дозволяє як утримувати соціальну систему в стабільності (і тоді вона переходить в метастабільний стан), так і виводити її звідти. Наратив несе в собі ідеологію, оскільки він є поглядом на світ з цілком конкретної позиції, звідки випливають поняття ворога/друга» (Почепцов, 2008, с. 3).

Звернення в обох підходах до трактування наративу про «справжні чи фіктивні події», «ворога/друга» наштовхує на думку про можливість/імовірність викривлення в наративах «реальних або вигаданих подій. Це можуть бути і перекручені факти, і цілком повноцінні історії» (Мудрак, 2023), а також апелює до здатності наративів слугувати інструментом прихованих інформаційних маніпуляцій, знаряддям просування конструктивних ідей і цінностей і водночас деструктивних гасел, унаслідок чого, «з одного боку, наративи можуть стати засобами інтеграції та стабілізації суспільства, а з іншого — його збурення та посилення конфліктності» (Макарець, 2022, с. 21). Має рацію Г. Почепцов

(2022), стверджуючи, що «нарратив задає межі між правильним і неправильним світами», і «з цієї причини він виявився затребуваним і в пропаганді».

У цьому контексті варто згадати про так званий національний нарратив — історію,

яка тримає народ об'єднаним, дає можливість розвиватися. Залежно від того, як цю історію розповідають, народ будує собі або Росію, або США, або імперію, або демократію, або успішну країну, або failed state. Саме на основі національного нарративу будується стратегічний нарратив — історія, яка мотивує людей на боротьбу і перемогу у війні. (Захарченко, 2024)

Як свідчать результати дослідження з виявлення національних нарративів, проведеного волонтерською групою CAT-UA: Communication analysis team — Ukraine у 2024 році на підставі серії глибинних інтерв'ю експертів та аналізу соціальних мереж (*Національний нарратив*, 2024), наразі в Україні зафіксовано три національні нарративи, або три основні способи говорити про Україну: 1) нарратив «Боротьби за українську культуру» (зокрема, українська та російська культури перебувають у протиставленні всередині України); 2) нарратив «Громадянського єднання» (акцентує увагу на зовнішньому ворогу — Росії, і спрямовує всі проблеми суспільства на цей чинник); 3) «Мультикультурний» нарратив (є протилежним до нарративу «Боротьби», викликаючи звинувачення між їх носіями). Саме ці «нарративи відображають різні погляди та ідентичності, що виникають внаслідок складних історичних, культурних та політичних контекстів в Україні» (*Національний нарратив*, 2024). Дослідженням було також встановлено, що виявлені в 2013 році, крім двох умовно «націоналістичних» та одного мультикультурного, у 2024 році два проросійські нарративи (російський шовіністичний; про-радянський) (Захарченко, 2024) були повністю виключені з публічного дискурсу, хоча й можуть «проникати через інфопростір через лідерів думок, що живуть на окупованих територіях або за кордоном, та через російську пропаганду» (*Національний нарратив*, 2024).

Виключення проросійських нарративів з публічного дискурсу — значне досягнення, проте експерти і громадські діячі все ж констатують відсутність єдиного національного нарративу, що, зрештою, «постійно створює проблеми», зумовлюючи «більшість наших суперечок» (Захарченко, 2024). Інструментом, за допомогою якого «держава може акумулювати національні ідеї та просувати їх у маси» (Лебідь, 2022, с. 296), є так званий стратегічний нарратив — «осьовий контентний елемент» «всієї інформаційної (у т. ч. — пропагандистської) діяльності держави і на його утвердження в цільових аудиторіях (внутрішніх чи зовнішніх) і спрямовується діяльність всіх комунікативних можливостей держави» (Дубов, 2016). Як наголошують фахівці Національного інституту стратегічних досліджень

Проблемою залишається те, що до сьогодні відсутнє єдине розуміння самої концепції стратегічного нарративу. Вочевидь, сам стратегічний нарратив є варіацією так званого «гранд-нарративу», який як цілісна ідея, поряд із «малими нарративами», був запро-

понований ще у 80-х роках 20-го століття французьким філософом-постмодерністом Ж. Лаканом. В загальному сенсі стратегічний наратив — це макророзповідь. В іншому варіанті (в т.ч. — як його розумів Ж. Лакан) це основа ідеології (оскільки де-факто ідеологія втілюється у розповідях про світ, у певній системі пояснення цього світу, причинно-наслідкових зв'язків цього світу тощо). Виходячи з цього, механізми втілення стратегічного наративу можуть бути найрізноманітнішими і реалізуватись у майже всіх сферах, де держава вважає, що має бути досягнуто певне спільне розуміння процесів, відношення до процесів чи подій. (Дубов, 2016)

Дійсно, як відзначають експерти і громадські діячі, які порушують у публічному просторі тему важливості національних і ширше — стратегічних наративів, основою останніх

є саме історія, але вже про країну — як колективного героя, її ключових діячів і труднощі, часом смертельно небезпечні, які вони долають на шляху до нового світу. Стратегічний наратив України простими словами можна було би сформулювати так: маленька Україна може перемагати велику Росію завдяки своїй креативності, любові до свободи та підтримці всього цивілізованого світу. (Захарченко & Самигін, 2024)

І далі:

Стратегічний наратив має бути цікавий людям, він має пояснювати, чому та як ми боремося, мотивувати нас боротися далі. Ця історія складається з багатьох фрагментів — розповідається в новинах, у повідомленнях наших офіційних осіб, як усеєдині країни, так і в міжнародних відносинах. Це розповідь, яка переповідається і нашими бійцями, і простими користувачами соцмереж, і бабусями, які соцмережі досі на телефон не встановили. Це наратив внутрішній, який українці розповідають для українців і підтримують одне одного. (Захарченко & Самигін, 2024)

На відміну від академічного, у публічному просторі термін «нарратив» подекуди асоціюється з російською пропагандою, робляться спроби простежити його зв'язок із фейком («фейки і нарративи дійсно схожі поняття, але певна відмінність між ними є» (Мудрак, 2023)), а складником наративу визнається меседж:

Зі слів програмного Директора “Детектор Медіа” ..., наратив — це те, що передуює зародженню фейку, адже це певна глобальна окреслена тема, що не підв'язана до чогось конкретного (до певної реальності і місцевості наприклад). А фейк — це вже певний меседж із прив'язкою. Тобто лише з одного наративу може бути створено безліч фейків. (Мудрак, 2023)

Дослідники виокремлюють такі «тематичні групи нарративів: українська держава, українська армія, українська влада, а також Революція Гідності» (Гречка, 2020, с. 184). Йдеться, зокрема, про широковідомі нарративи, «які транслювалися з метою дестабілізації ситуації в країні, деморалізації й хаотизації свідомості українців, дискредитації влади, позбавлення України міжнародної підтримки

й допомоги, а також для легітимізації анексії Криму й військового вторгнення на Схід України: «Україна — штучно сформований державний конструкт, на території якого існують соціальні групи, що мають різні (непоєднані) цінності, ідентичність і мову»; «В Україні — громадянська війна»; «Революція Гідності — політична помилка, неправильний вектор України» (Гречка, 2020, с. 184) та ін.

Попри певну різновекторність у тлумаченні, «наративи забезпечують наше розуміння світу. Вони відображають моделі подій, які прийшли в наші голови та в голови дослідників з минулого досвіду ..., наратив можна уявити як ментальну конструкцію, що описує події у реальному світі у певному порядку» (Почепцов, 2022). Тобто наратив розуміється як суттєвий компонент людського дискурсу та як складне поняття, що вивчається наразі представниками багатьох дисциплін у гуманітарних (Гриценко, 2019), соціальних (Steblyna, 2019) та інших науках. Наукове студіювання наративу, як сукупності пов'язаних між собою реальних чи вигаданих подій, фактів або вражень, які становлять оповідний текст, зосереджено переважно на письмовій художній літературі (про що переконливо свідчать численні літературознавчі дослідження (Кушнірова, 2019; Макарець, 2022; Прима, 2024; Давидченко, 2023; Мацевко-Бекерська, 2011), незважаючи на те, що історії можуть бути розказані за допомогою й засобів масової інформації, включаючи кіно. За влучним спостереженням науковців, «наратив є вербальним виразником причинно-наслідкових конструкцій, притаманних людині. Саме тому зустрічаємо його всюди — від кіно і літератури до новин» (Почепцов, 2008, с. 4).

Розуміння функцій наративу в нових медіа тісно переплітається з кінознавством — міждисциплінарною академічною галуззю, фокус досліджень якої зосереджено на критичному аналізі фільмів, у тому числі в аспекті їхнього наративного аналізу. І в цьому процесі кінознавці тривалий час послуговувалися моделями й теоріями, запозиченими в тому ж таки літературознавстві (напр., діалогічна модель вивчення літератури, конкретно-наукові методи структурального аналізу тощо (Хайруліна, 2019; Астрахан, 2005; Нежива, 2014). Проте наразі відбувається розширення напрямів дослідження наративів у кіно, з огляду на те, що кіно як «багатоголосий медіум» розповідає історії за допомогою звуку та зображень, при цьому «активно відтворює потрібну модель світу, ... додатково володіє гедоністичними функціями, бо нам приємно дивитися й дізнаватися про розвиток подій саме таким чином» (Почепцов, 2008, с. 3), є формою культурного й індивідуального вираження.

Оскільки наративи не просто повідомляють історію, а викликають емоції, забезпечують ескапізм, стимулюють думку, кінематографісти використовують наратологію для створення емоційного резонансу, спрямування реакції аудиторії та формування тем і повідомлень своїх історій. Саме наративи визначають унікальність кіно як форми комунікації, завдяки чому воно стало потужним засобом впливу на глядача, відображаючи взаємодію «наратора та реципієнта крізь призму культурних реалій» (Василевич, 2024, с. 29). Наративи у фільмах не просто виконують гедоністичну функцію завдяки реалістичним сценаріям і ситуаціям, а стають інструментом передавання в захопливій формі знань, задуму, ідей і кутів зору, виховують, роблячи будь-яке повідомлення у фільмі зрозумілим завдяки апелюванню до емоцій глядача. У такий спосіб наративи структурують

людський досвід, навчають нових варіантів поведінки: «сильні наративи піднімають людей на революції, ведуть до перемог у війні. Розважальні наративи “ховаються” у фільмах та романах, даючи можливість відірватися від реальності» (Почепцов, 2022).

В останнє десятиліття фокус в українському кіно, у тому числі ігровому, суттєво змістився на тематику війни, національних героїв, національної ідентичності, моральності, справедливості тощо. Історичні фільми про Запорізьку Січ («Максим Оса та золото Песиголовця», 2022, реж. М. Латик, І. Сауткін), про історичних постатей («Довбуш», 2023, реж. О. Санін), героїв Крут («Крути 1918», 2019, реж. О. Шапарев), кіборгів Донецького аеропорту («Кіборги», 2017, реж. А. Сеїтаблаєв) та ін., транслюють національні наративи — у значенні задуму, ідеї. Зокрема, у фільмі «Крути 1918», де йдеться про героїзм студентів Української Народної Республіки в битві проти більшовиків під станцією Крути 29 січня 1918 року, просуються наративи прагнення до незалежності України, заклик до незламності українців, рішучості самим визначати свою долю. У фільмі «Довбуш» (2023, реж. О. Саніна), сюжет якого засновано на життєвих фактах найвідомішого ватажка опришківського руху в Карпатах XVIII ст. Олекси Довбуша, втілено наратив підвищення національної свідомості. Названі фільми демонструють сильні характери головних персонажів, які закарбовуються в пам'яті глядачів через те, що з ними сталося і ким вони були та як трансформувалися протягом своїх історій.

Одними з показових прикладів не просто повчальної оповіді, а зображення патріотизму за допомогою переконливих історій та дій персонажів, що допомагає глядачам зрозуміти поточні події й висвітлює майбутні прагнення, є такі фільми, як:

– «Бачення метелика» (2022, реж. М. Наконечний) — це кіно не просто про аеророзвідницю добровольчого батальйону з позивним «Метелик», яка повертається із російського полону, де пережила тортури й зґвалтування, а це «наратив стосовно праворадикальних організацій, з якими у фільмі побіжно асоціюється частина тих, хто пройшов АТО/ООС» (Тищук, 2022). Цей фільм — «історія про те, що побачене світом після деокупації на Київщині, почалося ще в 2014 році» (Тищук, 2022);

– фільм «Клондайк» (2022, реж. М. Горбач) — оповідь про катастрофу рейсу МН17 та історію, яку ціннісною

робить ще й жіноча оптика високого стибу. Навіть присвята відповідна — усім жінкам. У цьому фільмі немає повністю позитивного чоловічого персонажа. А глобально йдеться про те, як двоє людей, які нібито є носіями однієї ідеї, не можуть домовитися між собою. Жінка у стресовій ситуації виявляється більш впевненою і рішучою, аніж всі зображені в цьому фільмі чоловіки. Про це не говорять у традиційному маскулітному жанрі кіно про війну. Це якраз додавання нового виміру. (Тищук, 2022)

– У фільмі війна презентується як «проблема рівня нації і рівня населення всієї країни, якому доводиться робити певні вибори, так чи інакше відстоювати власну позицію без пафосних слів» (Тищук, 2022);

– «Обмін» (2022, реж. В. Харченко-Куліковський) — воєнна драма про історію двох сімей, де дорослі чоловіки взяли до рук зброю, схрестивши свої долі: завдання одного — рятувати життя, іншого — забирати, але є крихкий життєвий місток, де їхні цілі збігаються. Стрічка просуває нарратив морального вибору в ситуації, коли один телефонний дзвінок перевернув долі всіх героїв. Це глибоко кінематографічний погляд на стосунки батьків і дорослих дітей в обставинах російського вторгнення в Україну;

– «Перевізниця» (2023, реж. Є. Тунік і А. Непиталюк) — це перший українсько-європейський серіал, у центрі сюжету якого

психологиня Лідія, яка під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну вирішує стати перевізницею для інших людей. Кожна серія — це нові герої та окрема драматична історія, яка розгортається на очах у Лідії. З її допомогою вони не просто долають шлях до точки прибуття, а й наважуються на вирішення складних, іноді багаторічних конфліктів з рідними, усвідомлюючи, що насправді є важливим в їхньому житті. («Перевізниця», б.д.)

Фільм просуває цінності гуманних цінностей, гуманізму, любові до ближнього тощо;

– «Лишайся онлайн» (2023, реж. Є. Стрельнікова) — фільм, у центрі сюжету якого дівчина Катерина, котрій на початку повномасштабного російського вторгнення випадково дістається ноутбук незнайомого чоловіка, який зник після російських ударів, і якого головна героїня, ховаючись від ракетних обстрілів вдома, намагається знайти, одночасно рятуючи незнайомих їй українців;

– «Буча» (2024, реж. С. Тіунов) — фільм, присвячений волонтеру, який вивозить людей під час тимчасової окупації Бучі російськими військами, — «це художня драма, яка розвіює пропагандистські нарративи Росії та розкриває жакливу правду про події в Україні, що розгорнулися на початку повномасштабного вторгнення в містах Буча, Ворзель та Гостомель» (*В Українському домі у США*, 2024).

Ці та чимало інших подібних кінотворів, вочевидь, об'єднує те, що їхня тематика стає дедалі більше пов'язана з реальним життям українців в умовах тривалої російсько-української війни, — це не просто повчальна оповідь, — подані у фільмах історії у вигляді поєднаних у логічну послідовність подій сприяють осмисленню реальності. Історії кіногероїв, які перемогли труднощі або здійснили героїчні вчинки, викликають не лише співчуття і допомагають впоратися з важкими або травматичними подіями, а й посилюють почуття натхнення, викликають гордість, стають прикладом для наслідування, спонукаючи до аналогічних вчинків. Наративи, що просуваються в цих фільмах,

будучи інструментарієм нашого розуміння та осмислення ситуації, стають також і інструментарієм впливу на індивідуальну та масову свідомість. По суті, це новий тип «зброї», здатної змінювати картину світу. Змінюючи її, ми отримуємо можливість впливати на ключові питання війни та миру, у тому числі переключаючи увагу масової свідомості на вигідні для нас аспекти. (Почепцов, 2022)

Висновки

Аналіз наявних тлумачень та вживання терміна «нарратив» в академічному дискурсі та публічному просторі дає змогу встановити його різночитання: як оповіді (сукупність пов'язаних між собою подій, які складають оповідний текст, представлених відповідно до одного з варіантів механіки оповіді); як носія задуму, ідеї (національні нарративи, напр., «боротьба за українську культуру»), що активізує сюжет; як синоніма фейку (проросійські нарративи, напр., про Україну як штучно сформований державний конструкт). Отже, нарратив у кіно пов'язує смисли, об'єднані єдиною темою через події, представлені глядачеві у вигляді послідовності діалогів та візуальних образів, наповнених емоційним та смисловим контекстом.

Ігрове кіно про російсько-українську війну організоване навколо певного задуму, ідеї чи аспекта зору, його репрезентують нарративи, що апелюють до універсальних людських цінностей свободи, безпеки, демонструють звитягу і готовність простих українців до самопожертви заради вищої мети, оспівують подвиг українських воїнів, допомагають осмислити реальність й утвердити національну і громадську ідентичність, актуалізують поведінкові моделі. У такий спосіб нарративи виконують не лише емоційну (викликають емоційні реакції, через певні емоції впливають на суспільство), а й соціальну (встановлюють поведінкові норми чи навіть стандарти) та пізнавальну (сприяє осмисленню реальності) функції; щоправда, вони можуть стати знаряддям маніпуляції суспільною думкою, коли використовуються в політиці, пропаганді тощо. Саме тоді, коли кінофільм пов'язаний із чітким задумом, темою чи аспектом зору, з якою глядач може себе ототожнювати чи навпаки, кіно може стати справді трансформативним.

Список посилань

- Астрахан, Н. І. (2005). Моделювання у літературознавстві: термінологічні аспекти методологічних проблем. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 22, 173–176.
- Биков, С. (2022, 8 листопада). *Як Україна переможе у війні нарративів*. Interfax-Україна. <https://interfax.com.ua/news/blog/870738.html>
- В Українському домі у США показали художній фільм «Буча», який розвіює міфи російської пропаганди*. (2024, 31 січня). *Espreso*. <https://espresso.tv/kino-v-ukrainskomu-domi-u-ssha-pokazali-khudozhniy-film-bucha-yakiy-rozviyue-mifi-rosiyskoi-propagandi>
- Василевич, В. (2024, 24 травня). Реляційне опрацювання нарративних моделей: перекладознавчий аспект. В *Мовний простір сучасного світу* [Матеріали конференції] (с. 28–32). Національний університет «Кієво-Могилянська академія». <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/32ff614a-beda-4c3c-b313-6e729fa3cbd1/content>
- Воронік, Д. С. (2018). Конструювання образу героя в українському кіно періоду незалежності. *Мистецтвознавчі записки*, 34, 71–78. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.34.2018.184777>
- Голіченко, Ю. М. (2021). Правда в кіно: реалістичність образу сучасного українського історичного кіногероя. *Науковий вісник Київського національного університету*

- театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 29, 51–58. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.29.2021.248738>
- Гречка, С. О. (2020). Наративні технології моделювання іміджу України в умовах інформаційно-психологічного протистояння. *Молодий вчений*, 8(84), 183–189. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-37>
- Гриценко, О. А. (2019). Наративи декомунізації в культурному просторі України. *Українські культурологічні студії*, 1(4), 47–53. [https://doi.org/10.17721/UCS.2019.1\(4\).09](https://doi.org/10.17721/UCS.2019.1(4).09)
- Гром'як, Р., Ковалів, Ю., & Теремко, В. (2007). *Літературознавчий словник-довідник* (2-ге вид.). Академія.
- Гук, О.-М., & Бехта, І. (2020). Поняття наративного аналізу і основні підходи. *Молодий вчений*, 11(87), 430–435. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-92>
- Давидченко, І. (2023, 27 квітня). Наративи концепту «війна» у лінгвокультурологічних дискурсах. В О. Лабашук (Упоряд.), *Наративи війни у фольклорних, літературних та медійних текстах* [Матеріали конференції] (с. 11–13). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29537/1/3_Davudchenko.pdf
- Демура, А. А. (2024). Кіно травмуючої дійсності: міжрепрезентацією та досвідом. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 34, 106–113. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305198>
- Дубов, Д. В. (2016, 3 листопада). «Стратегічний наратив»: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/strategichniy-narativ-do-problemi-realizacii-sutnisnoi>
- Журавльова, Т. (2023). Українське екранне мистецтво початку XXI століття в процесі національної ідентифікації. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 32, 93–100. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.32.2023.281329>
- Захарченко, А. (2024, 28 квітня). *Має лишитися тільки один. Який із трьох національних наративів – ваш?* Українська правда. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/04/28/7453294/>
- Захарченко, А., & Самигін, Д. (2024, 22 вересня). *Стратегічний наратив України: що це, чому важливо та до чого тут Курський наступ*. Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/232466/2024-09-22-strategichnyy-naratyv-ukrainy-shcho-tse-chomu-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-kurskyy-nastup/>
- Кушнірова, Т. В. (2019). Наратив як літературознавча категорія: генеза, ознаки, типологія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*, 39(1), 130–133. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.1.31>
- Лабашук, О. (Упоряд.). (2023, 27 квітня). *Наративи війни у фольклорних, літературних та медійних текстах* [Матеріали конференції]. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29485/1/Narativu_vijnu_zb_tez.pdf
- Лебідь, Н. М. (2022). Наративи війни в українських ЗМІ в умовах повномасштабного вторгнення Росії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені*

- В. І. Вернадського. *Серія: Філологія. Журналістика*, 33(72)5(2), 295–300. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.2/49>
- Макарець, Ю. (2022). Довколомовні гібридні наративи в російсько-українському протистоянні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 1(31), 21–26. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.05>
- Мацевко-Бекерська, Л. В. (2011). Наратив як засіб організації просторово-часової конфігурації літературного твору. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*, 18, 52–59.
- Мудрак, А. (2023, 22 квітня). *Фейки та наративи*. Truthful Reporting. <https://truthfulreporting.org/mediagramotnist/fejky-ta-naratyvy/>
- Мучанка, В. (2024, 6 вересня). *Що таке наратив у маркетингу і як просувати бренд за допомогою історій?* Web-promo. <https://web-promo.ua/ua/blog/scho-take-narativ-u-marketingu-i-yak-prosvuvati-brend-za-dopomogoyu-istoriy/>
- Національний наратив: три бачення України*. (2024, 17 квітня). CAT-UA. <https://cat-ua.org/2024/04/17/nacziionalnyj-naratyv-try-bachennya-ukrayiny/>
- Нежива, Л. Л. (2014). Методична модель вивчення літературних напрямів крізь призму синергетики та педагогічних стратегій евристики. *Науковий вісник Донбасу*, 2(26), 1–15. <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/12.pdf>
- Папуша, І. (2005). Що таке наратологія? (огляд концепцій). *Studia Methodologica*, 16, 29–46.
- «Перевізниця». (б.д.). СТБ. Взято 2 січня 2025 року з <https://www.stb.ua/pereviznytsia/ua/>
- Перекладаємо слово наратив. (б.д.). Словотвір. Взято 2 січня 2025 року з <https://slovotvir.org.ua/words/naratyv>
- Погребняк, Г. П. (2021). *Авторський кінематограф у художній культурі другої половини ХХ – початку ХХІ століття* [Дисертація доктора мистецтвознавства, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв].
- Почепцов, Г. (2008). Наратив як інструментарій: від літературознавства до боротьби з тероризмом. *Політичний менеджмент*, 4, 3–11. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/pocheptsov_naratyv.pdf
- Почепцов, Г. (2022, 19 жовтня). *Не читайте чужих наративів*. Укрінформ. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3596443-ne-citajte-cuzih-narativiv.html>
- Прима, В. В. (2024). Політичний та діловий наративи як філологічні проблеми. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Філологічні науки*, 208, 289–292. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-40>
- Семенова, О. (2021). Вітчизняний кінематограф як протидія інформаційній агресії Російської Федерації (на прикладі історико-патріотичного кіно). *Українознавство*, 2(79), 30–49. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.2\(79\).2021.234951](https://doi.org/10.30840/2413-7065.2(79).2021.234951)
- Тищук, О. (2022, 12 грудня). *Гуманітарна допомога: Лук'ян Галкін про те, що українське кіно розповідає світові*. Platfor.ma. <https://www.platfor.ma/topic/gumanitarna-dopomoga-luk-yan-galkin-pro-te-shho-ukrayinske-kino-rozpovidaye-svitovi/>
- Федорченко, О. (2011). Особливості перекладу психологічного кінотрилера. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*, 14, 313–317. <http://linguistics.journal.kspu.edu/>

- Хайруліна, Н. Ф. (2019). Літературознавчий аспект моделювання художнього твору. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 43(4), 42–46. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.4.10>
- Bezruchko, O., & Stepanenko, N. (2024). Cinema as a Basis for the Formation / Creation of Modern National Identity. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 7(1), 20–30. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.1.2024.302756>
- Bremond, C., & Cancalon, E. D. (1980). The Logic of Narrative Possibilities. *New Literary History*, 11(3), 387–411. <https://www.jstor.org/stable/468934>
- Buckland, W. (2021). *Narrative and Narration: Analyzing Cinematic Storytelling*. Wallflower Press.
- Cameron, A. (2008). *Modular Narratives in Contemporary Cinema*. Palgrave Macmillan.
- Crowe, A. (2022, January 31). *What Are the Key Elements of a Story?* Prodigy. <https://www.prodigygame.com/main-en/blog/story-elements/>
- Cutting, J. E., & Armstrong, K. L. (2019). Large-scale narrative events in popular cinema. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 4, 34. <https://doi.org/10.1186/s41235-019-0188-x>
- Greimas, A. J., & Fontanille, J. (1993). *The Semiotics of Passions: From States of Affairs to States of Feelings*. University of Minnesota Press.
- Hven, S. (2017). *Cinema and Narrative Complexity: Embodying the Fabula*. Amsterdam University Press.
- Kaklamanidou, B., & Corbalán, A. (2020). *Contemporary European Cinema Crisis Narratives and Narratives in Crisis*. Routledge.
- Pamerleau, W. (2024). *Narrative, Film and Identity: How Cinema Impacts the Meaning of Life*. Brill.
- Shaul, N. B. (2012). *Cinema of Choice: Optional Thinking and Narrative Movies*. Berghahn Books.
- Steblyna, N. O. (2019). Narrative in the field of political communications: The approaches of most cited papers on Web of Science. *Political life*, 3, 95–100.
- Strpko, G. H. (2024). Reconsidering mood and narrative cinema. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 82(4), 387–395. <https://doi.org/10.1093/jaac/kpae032>

References

- Astrakhan, N. I. (2005). Modeliuvannia u literaturoznavstvi: terminolohichni aspekty metodolohichnykh problem [Modeling in literary studies: terminological aspects of methodological problems]. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 22, 173–176 [in Ukrainian].
- Bezruchko, O., & Stepanenko, N. (2024). Cinema as a Basis for the Formation / Creation of Modern National Identity. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 7(1), 20–30. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.1.2024.302756> [in English].
- Bremond, C., & Cancalon, E. D. (1980). The Logic of Narrative Possibilities. *New Literary History*, 11(3), 387–411. <https://www.jstor.org/stable/468934> [in English].
- Buckland, W. (2021). *Narrative and Narration: Analyzing Cinematic Storytelling*. Wallflower Press [in English].

- Bykov, S. (2022, November 8). *Yak Ukraina peremozhe u viini naratyviv* [How Ukraine will win the war of narratives]. Interfax-Ukraina. <https://interfax.com.ua/news/blog/870738.html> [in Ukrainian].
- Cameron, A. (2008). *Modular Narratives in Contemporary Cinema*. Palgrave Macmillan [in English].
- Crowe, A. (2022, January 31). *What Are the Key Elements of a Story?* Prodigy. <https://www.prodigygame.com/main-en/blog/story-elements/> [in English].
- Cutting, J. E., & Armstrong, K. L. (2019). Large-scale narrative events in popular cinema. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 4, 34. <https://doi.org/10.1186/s41235-019-0188-x> [in English].
- Davydchenko, I. (2023, April 27). Naratyvy kontseptu "viina" u linhvokulturolohichnykh dyskursakh [Narratives of the concept of "war" in linguistic and cultural discourses]. In O. Labashchuk (Comp.), *Naratyvy viiny u folklornykh, literaturnykh ta mediynykh tekstakh* [Narratives of war in folklore, literary and media texts] [Conference proceedings] (pp. 11–13). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29537/1/3_Davudchenko.pdf [in Ukrainian].
- Demura, A. A. (2024). Kino travmuiuchoi diisnosti: mizh reprezentatsiieu ta dosvidom [Cinema of traumatic reality: between representation and experience]. *Scientific Bulletin of the I. K. Karpenko-Kary Kyiv National University of Theater, Film and Television*, 34, 106–113. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305198> [in Ukrainian].
- Dubov, D. V. (2016, November 3). "Stratehichnyi naratyv": do problemy realizatsii sutnisnoi skladovoi stratehichnykh komunikatsii v Ukraini. *Analitychna zapyska* ["Strategic narrative": to the problem of realization of the essential component of strategic communications in Ukraine. Analytical note]. National Institute for Strategic Studies. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/strategichniy-narativ-do-problemi-realizatsii-sutnisnoi> [in Ukrainian].
- Fedorchenko, O. (2011). Osoblyvosti perekladu psykholohichnoho kinotryleru [Peculiarities of translating a psychological thriller]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya "Linhvistyka"*, 14, 313–317. <http://linguistics.journal.kspu.edu/> [in Ukrainian].
- Greimas, A. J., & Fontanille, J. (1993). *The Semiotics of Passions: From States of Affairs to States of Feelings*. University of Minnesota Press [in English].
- Holichenko, Yu. M. (2021). Pravda v kino: realistychnist obrazu suchasnoho ukrainskoho istorichnoho kinoheroia [The truth in cinema: the realism of the image of a modern historical film hero]. *Scientific Bulletin of the I. K. Karpenko-Kary Kyiv National University of Theater, Film and Television*, 29, 51–58. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.29.2021.248738> [in Ukrainian].
- Hrechka, S. O. (2020). Naratyvni tekhnologii modeliuvannia imidzhu Ukrainy v umovakh informatsiino-psykholohichnoho protyborstva [Narrative technics of modeling the image of Ukraine in the conditions of information and psychological confrontation]. *Young Scientist*, 8(84), 183–189. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-37> [in Ukrainian].
- Hromiak, R., Kovaliv, Yu., & Teremko, V. (2007). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Dictionary of literary criticism] (2nd ed.). Akademia [in Ukrainian].

- Hrytsenko, O. A. (2019). Naratyvy dekomunizatsii v kulturnomu prostori Ukrainy [Narratives of decommunization in Ukraine's cultural space]. *Ukrainian cultural studies*, 1(4), 47–53. [https://doi.org/10.17721/UCS.2019.1\(4\).09](https://doi.org/10.17721/UCS.2019.1(4).09) [in Ukrainian].
- Huk, O.-M., & Bekhta, I. (2020). Poniattia naratyvnoho analizu i osnovni pidkhody [Concept of narrative analysis and basic approaches]. *Young Scientist*, 11(87), 430–435. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-92> [in Ukrainian].
- Hven, S. (2017). *Cinema and Narrative Complexity: Embodying the Fabula*. Amsterdam University Press [in English].
- Kaklamanidou, B., & Corbalán, A. (2020). *Contemporary European Cinema Crisis Narratives and Narratives in Crisis*. Routledge [in English].
- Khairulina, N. F. (2019). Literaturoznavchyi aspekt modeliuвання khudozhnogo tvorou [Literary science aspects of modeling a literary composition]. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 43(4), 42–46. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.4.10> [in Ukrainian].
- Kushnirova, T. V. (2019). Naratyv yak literaturoznavcha katehoriia: geneza, oznaky, typolohiia [Narrative as a literary category: genesis, signs, typology]. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 39(1), 130–133. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.1.31> [in Ukrainian].
- Labashchuk, O. (Comp.). (2023, April 27). *Naratyvy viiny u folklornykh, literaturnykh ta mediinykh tekstakh* [Narratives of War in Folklore, Literary and Media Texts] [Conference materials]. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29485/1/Naratuvu_vijnu_zb_tez.pdf [in Ukrainian].
- Lebid, N. M. (2022). Naratyvy viiny v ukrainskykh ZMI v umovakh povnomashtabnoho vtorhennia Rosii [War narratives in the ukrainian media in the conditions of a full-scale russian invasion]. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*, 33(72)5(2), 295–300. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.2/49> [in Ukrainian].
- Makarets, Yu. (2022). Dovkolomovni hibrydni naratyvy v rosiisko-ukrainskomu protystoianni [Language-related hybrid narratives in russian-ukrainian confrontation]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Literary Studies. Linguistics. Folklore Studies*, 1(31), 21–26. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.05> [in Ukrainian].
- Matsevko-Bekerska, L. V. (2011). Naratyv yak zasib orhanizatsii prostorovo-chasovoi konfihuratsii literaturnoho tvorou [Narrative as a means of organizing the spatial and temporal configuration of a literary work]. *Visnyk of the Lviv University. Foreign Languages Series*, 18, 52–59 [in Ukrainian].
- Muchanka, V. (2024, September 6). *Shcho take naratyv u marketynhu i yak prosvaty brend za dopomohoiu istorii?* [What is a narrative in marketing and how to promote a brand with stories?]. Web-promo. <https://web-promo.ua/ua/blog/scho-take-narativ-u-marketingu-i-yak-prosvaty-brend-za-dopomogoyu-istoriy/> [in Ukrainian].
- Mudrak, A. (2023, April 22). *Feiky ta naratyvy* [Fakes and narratives]. Truthful Reporting. <https://truthfulreporting.org/mediagramotnist/fejky-ta-naratyvy/> [in Ukrainian].
- Natsionalnyi naratyv: try bachennia Ukrainy* [National narrative: three visions of Ukraine]. (2024, April 17). CAT-UA. <https://cat-ua.org/2024/04/17/nacZIONALnyj-naratyv-try-bachennya-ukrayiny/> [in Ukrainian].

- Nezhyva, L. L. (2014). Metodychna model vyvchennia literaturnykh napriamiv kriz pryзму synerhetyky ta pedahohichnykh stratehii evrystyky [Methodical model of studying literary trends through the prism of synergetics and pedagogical strategies of heuristics]. *Academic Bulletin of Donbas*, 2(26), 1–15. <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/12.pdf> [in Ukrainian].
- Pamerleau, W. (2024). *Narrative, Film and Identity: How Cinema Impacts the Meaning of Life*. Brill [in English].
- Papusha, I. (2005). Shcho take naratolohiia? (ohliad kontseptsii) [What is narratology? (Review of concepts)]. *Studia Methodologica*, 16, 29–46 [in Ukrainian].
- Perekladaemo slovo naratyv* [We translate the word narrative]. (n.d.). SlovoTVir. Retrieved January 2, 2025 from <https://slovoTVir.org.ua/words/naratyv> [in Ukrainian].
- "Pereviznytsia" ["Carrier"]. (n.d.). STB. Retrieved January 2, 2025 from <https://www.stb.ua/pereviznytsia/ua/> [in Ukrainian].
- Pocheptsov, H. (2008). Naratyv yak instrumentarii: vid literaturoznavstva do borotby z teroryzmozom [Narrative as an instrument: from literary studies to the fight against terrorism]. *Political Studies*, 4, 3–11. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/pocheptsov_naratyv.pdf [in Ukrainian].
- Pocheptsov, H. (2022, October 19). *Ne chytaite chuzhykh naratyviv* [Do not read other people's narratives]. Ukrinform. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3596443-ne-citajte-cuzih-narativiv.html> [in Ukrainian].
- Pohrebniak, H. P. (2021). *Avtorskyi kinematohraf u khudozhnii kulturi druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia* [Author's cinema in the artistic culture of the second half of the 20th – beginning of the 21st century] [Doctoral Dissertation, National Academy of Culture and Arts Management] [in Ukrainian].
- Pryma, V. V. (2024). Politychnyi ta dilovyi naratyvy yak filolohichni problem [Political and business narratives as philological issues]. *Scientific notes [Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko]. Series: Philological sciences*, 208, 289–292. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-40> [in Ukrainian].
- Semenova, O. (2021). Vitchyzniani kinematohraf yak protydiia informatsiinii ahresii Rosiiskoi Federatsii (na prykladi istoryko-patriotychnoho kino) [National cinematography as a response to russian information aggression (a case study of historical and patriotic films)]. *Ukrainian Studies*, 2(79), 30–49. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.2\(79\).2021.234951](https://doi.org/10.30840/2413-7065.2(79).2021.234951) [in Ukrainian].
- Shaul, N. B. (2012). *Cinema of Choice: Optional Thinking and Narrative Movies*. Berghahn Books [in English].
- Steblyna, N. O. (2019). Narrative in the field of political communications: The approaches of most cited papers on Web of Science. *Political life*, 3, 95–100 [in English].
- Strpko, G. H. (2024). Reconsidering mood and narrative cinema. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 82(4), 387–395. <https://doi.org/10.1093/jaac/kpae032> [in English].
- Tyshchuk, O. (2022, December 12). *Humanitarna dopomoha: Luk'ian Halkin pro te, shcho ukrainske kino rozpovidaie svitovi* [Humanitarian aid: Lukian Galkin on what Ukrainian cinema tells the world]. Platfor.ma. <https://www.platfor.ma/topic/gumanitarna-dopomoga-luk-yan-galkin-pro-te-shho-ukrayinske-kino-rozpovidaye-svitovi/> [in Ukrainian].

- V *Ukrainskomu domi u SShA pokazaly khudozhnii film "Bucha", yakyy rozviiuie mify rosiiskoi propahandy* [The Ukrainian House in the United States screened the feature film "Bucha", which dispels the myths of Russian propaganda]. (2024, January 31). Espresso. <https://espresso.tv/kino-v-ukrainskomu-domi-u-ssha-pokazali-khudozhniy-film-bucha-yakyy-rozviyue-mifi-rosiyskoi-propagandi> [in Ukrainian].
- Vasylevych, V. (2024, May 24). Reliatsiine opratsiuvannia naratyvnykh modelei: perekladoznavchyy aspekt [Relational processing of narrative models: translation studies aspect]. In *Movnyi prostir suchasnoho svitu* [The language space of the modern world] [Conference proceedings] (pp. 28–32). National University of Kyiv-Mohyla Academy. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/32ff614a-beda-4c3c-b313-6e729fa3cbd1/content> [in Ukrainian].
- Voronik, D. S. (2018). Konstruiuvannia obrazu heroia v ukrainskomu kino periodu nezalezhnosti [Attempts to construct an image of the hero in the ukrainian cinema of the independence period]. *Notes on Art Criticism*, 34, 71–78. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.34.2018.184777> [in Ukrainian].
- Zakharchenko, A. (2024, April 28). *Maie lyshytysia tilky ody. Yakyy iz trokh natsionalnykh naratyviv - vash?* [Only one should remain. Which of the three national narratives is yours?]. *Ukrainskapravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/04/28/7453294/> [in Ukrainian].
- Zakharchenko, A., & Samyhin, D. (2024, September 22). *Strategichnyi naratyv Ukrainy: shcho tse, chomu vazhlyvo ta do choho tut Kurskyi nastup* [Ukraine's strategic narrative: what it is, why it is important and what the Kursk offensive has to do with it]. *Detektor media*. <https://detector.media/infospace/article/232466/2024-09-22-strategichny-naratyv-ukrainy-shcho-tse-chomu-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-kurskyi-nastup/> [in Ukrainian].
- Zhuravlova, T. (2023). Ukrainske ekranne mystetstvo pochatku XXI stolittia v protsesi natsionalnoi identyfikatsii [Ukrainian screen art of the XXI century beginning in the process of national identification]. *Scientific Bulletin of the I. K. Karpenko-Kary Kyiv National University of Theater, Film and Television*, 32, 93–100. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.32.2023.281329> [in Ukrainian].

NARRATIVES IN GAME-BASED FILM: ESSENCE, MEANING AND CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Volodymyr Danyliuk

PhD Student,

Speciality 034 "Cultural Studies",

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0001-7210-4827

e-mail: vovovovavava078@gmail.com

The aim of the article is to clarify the essence and meaning of narratives, in particular film narratives, and using the example of feature films whose themes are related to the Russian-Ukrainian war, to identify narratives characteristic of them as carriers of a plan, an idea, and a view of the world. *Results.* Attention is drawn to the constant, despite all the achievements and innovations in cinema, expectation of the viewer for a "good story", which prompted the adaptation of the principles of narrative creation borrowed from literary studies — a story structured in a certain way, which conveys the sequence of events through the prism of characters. Different interpretations of narratives, their elements and characteristics are presented, which made it possible to state the presence of different approaches to their understanding in academic discourse and public space. Emphasis is placed on the ability of narratives to serve as a tool for hidden information manipulations, a tool for promoting constructive ideas and values and at the same time destructive slogans. The essence of strategic and national narratives is revealed, and the types of the latter are given. Using the example of Ukrainian films about the Russian-Ukrainian war, narratives characteristic of feature films are highlighted. *Scientific novelty.* Based on the analysis of existing interpretations and use of the term "narrative" in academic discourse and public space, its different interpretations were revealed. Narratives represented in Ukrainian cinema films about the Russian-Ukrainian war were identified. *Conclusions.* Feature films about the Russian-Ukrainian war are organized around a certain idea, idea or point of view, and represent narratives that appeal to universal human values of freedom, security, demonstrate the victory and readiness of ordinary Ukrainians to sacrifice themselves for the sake of a higher goal, glorify the feat of Ukrainian soldiers, help to comprehend reality and affirm national and public identity, and actualise behavioural models. In this way, narratives perform not only emotional (they cause emotional reactions, influence society through certain emotions), but also social (they establish behavioural norms or even standards) and cognitive (they contribute to the comprehension of reality) functions, although they can become a tool for manipulating public opinion when used in politics and propaganda.

Keywords: narratology; narrative; narrative structure; storytelling; film narrative; film works; Russian-Ukrainian war

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.